

NEMIR OB TIHEM OCEANU

Vojna imperialistične Japonske s Kitajsko je še mnogo večjega in usodnejšega pomena za ves svet kakor vojna nacionalistične Nemčije in fašistične Italije v Španiji. Na Daljnem vzhodu gre za večino človeštva, ki živi po kolonijah. To večino kolonialnega prebivalstva predstavlja delovno ljudstvo, t. j. delavci in kmetje, ki jih zatirajo isti zatiralci — evropski, ameriški in azijski imperialisti. Na Daljnem vzhodu se prepletajo koristi vseh velekapitalističnih, monopolističnih mogotcev, ki se tepejo za sirovine in za trge, na katerih hočejo prodajati svoje blago in vlagati svoj kapital. Kitajska pa je zaradi svoje razsežnosti, zaradi bogastva, ki se skriva v njenih tleh, in zaradi ogromnega števila svojega prebivalstva, iz katerega je mogoče izzeti bajne kapitalistične posebne dobičke, najbolj mamljiva vaba za vse finančne kapitaliste. Prednost med njimi imajo Japonci zaradi geografske lege svoje dežele. Samo to dejstvo pa seveda še zdaleč ne more pojasniti japonskega pohoda proti Kitajski. Glavni vzroki za ta pohod so v stanju današnjega japonskega kapitalizma, v razmerah na Kitajskem in v mednarodni situaciji.

Kitajska

je razkosana na tri dele. Severne province Šansi, Čili, Šantung, Honan, Kiangsu, Nganhvej, Hupej, Hunan, Čekiang, Kiangsi in Fukien so pod vrhovno oblastjo nankinške vlade, južne province Jünnan, Kveičov, Kvangsi in Kvantung pa vodi Kanton. V pokrajinah Sečuan, Šensi, Kansu in raztreseno tudi po nankinških in kantonskih provincah pa vladajo delavci in kmetje s svojimi posebnimi delavsko-kmečkimi vladami in svojimi armadami. V nankinški in kantonski Kitajski je odločujoča stranka Koumintang in zato ju imenujemo s skupnim imenom kuomintanška Kitajska.

Razmere v kuomintanški Kitajski

so obupne. Celo v industriji prepuščajo vladajoči kapitalisti in veleposestniki položaj za položajem tujcem. V kitajski premogovni industriji je bilo l. 1923. 54% tujega kapitala; v l. 1928. je narastel ta odstotek na 72. Kitajsko plavžarstvo je bilo l. 1928. že skoro popolnoma v tujih rokah: 90% je bilo v njem tujega kapitala, dočim ga je bilo l. 1923. šele 70%. V letih 1929.—30. so se velikega števila kitajskih tekstilnih tovarn polastili tujci, posebno Japonci.

Ko se je l. 1929. začela gospodarska kriza, je kitajska industrija še bolj prehajala v tuje roke. V železni in jekleni industriji je bilo l. 1930. samo še borih 5% kitajskega kapitala. V tekstilni industriji je bilo l. 1929. samo 44% kitajskega kapitala, dočim ga je bilo l. 1925. še 58%. Industrija svile je popolnoma propadla. Kitajski mlini so mleli samo 5 mesecev v letu, moko pa so uvažali. Kdo pa je žel plodove tega nazadovanja v kitajski nacionalni industriji? Po poročilu Kitajske banke so v l. 1931. povečali japonski podjetniki število vreten na Kitajskem za 100.000 kosov; švedsko-ameriški trust za vžigalice je izpodrinil na kitajskem trgu kitajske vžigalice; Kitajci so svoje tovarne za vžigalice zaprli. Takšen je meščansko-veleposestniški nacionalizem v praksi; celo svojih dobičkov ne zna braniti pred tujcem, doma pa se šopiri s svojim vročim nacionalizmom v vročem patriotičnem srcu.

Tuji imperialisti so se vgnezdili na vseh važnih gospodarskih točkah. Kuomintang jim je preskrbela koncesije za gradnjo železnic in cest, za letalski promet, dovolila jim je monopole in privilegije, zaslužnjila je kitajsko ljudstvo z novimi posojili na ožeruške obresti.

Kitajska trgovska bilanca se je še posebno za časa krize zelo poslabšala. Zunanja trgovina se je občutno zmanjšala predvsem zaradi razvrednotenja srebra, ki je glavna kitajska valuta. S tem se je Kitajska tudi še bolj zadolžila tujim kapitalistom. Zaradi uvoza tujih poljedelskih proizvodov je začelo

poljedelstvo propadati. Ameriška pšenica je preplavila kitajski trg. L. 1931. so Japonci prvič v vsej kitajski zgodovini uvozili na Kitajsko svilene kokone.

Davčni vijak je silno privil vse kitajsko ljudstvo, posebno pa revnega in srednjega kmeta. V nekaterih provincah so kuomintanški generali pobrali davke kar za deset let naprej. Poleg navadnih davkov plačuje ljudstvo še celo vrsto posebnih doklad. Kadar vstopi kmet v mesto, kadar ga zapusti, ko prodaja na trgu, vedno mora odšteti denar mitničarjem in ostalim mestnim uslužbencem. Da, ponekod so oblasti uvedle celo »davek za kritje stroškov pri pobiranju davkov«.

Zaradi nizkih cen poljedelskih proizvodov in povišanih davkov so se morali kmetje vedno bolj zadolževati. Zadolžil pa se je kmet pri oderuhu, ki pobira povprečno 24—36% mesečno, včasih pa so obresti celo 100% mesečno. Oderuhi kmetu ne prodajajo samo zemlje, če ne more vrniti dolga, temveč prodajajo celo kmeta samega. Tako cvete prava trgovina s sužnji. Neki kitajski časopis je poročal: »Iz okrajev, v katerih prebivalstvo strada, so eksportirali 150 dečkov, ki so jih prodali kot »sinove« po 5—600 dolarjev. Prodajo vodi Odbor za pomoč gladnim in sicer z vednostjo kuomintange.«

Žetve so vedno slabše, ker se generali bolj brigajo za vojskovanje in ropanje kakor pa za namakanje zemlje. Priprave za namakanje razpadajo, jezovi in regulacije rek se rušijo in povodnji zalivajo vsako leto ogromne pokrajine. Do l. 1932. so povodnji uničile 4.000.000 hiš in 120.000 milj posejane površine, 60.000.000 ljudi je stradalo in umiralo zaradi kolere in tifusa.

Nič boljše kakor kmetu se ne godi delavstvu. Brezposelnih je bilo l. 1931. okoli 5 milijonov. V nekaterih okrajih je 25—70% celokupnega delavstva brezposelnega. Čisto brez dela je 45% rudarjev, 65% delavcev v svileni industriji in 30% tekstilcev. Število brezposelnih povečujejo delavci, ki se vračajo iz tujine. Kitajske delavce izganjajo Združene države, Mexico in dr. S tem se seveda zmanjšuje dotok tujih valut, ki so jih ti delavci poprej pošiljali domov v precejšnji množini. Brezposelni pritiskajo na zaposlene delavce, ki se jim položaj neprestano slabša: mezde se znižujejo, delavnik pa se podaljšuje. Rudarji v Kailanu delajo po 17 ur na dan, v Fušunu so podjetniki podaljšali delavnik na 14 ur. V šanghajskih tkalnicah za svilo delajo po 15 ur dnevno.

Kuomintang torej ni rešila nobenega gospodarskega vprašanja, niti malo pa se ni dotaknila agrarnega vprašanja. Celo velikim kmetom ni mogla olajšati prehoda od fevdalnega, parasitskega obdelovanja zemlje s pomočjo zakupništva v kapitalistično poljedelsko gospodarstvo s pomočjo velikih podjetij, čeprav je s tem namenom izdala l. 1930. nov agrarni zakon. Tega zakona ni nikdar uresničila.

Kuomintanška »nacionalna« vlada tudi ni rešila drugega perečega vprašanja kitajske revolucije, t. j. vprašanja nacionalne združitve vse Kitajske. Kuomintanška Kitajska je še vedno razkosana na prav fevdalen način, čeprav se je Čangkajšku l. 1936. posrečilo prepričati vojno med Nankingom in Kantonom. V posameznih provincah vladajo generali, ki so uvedli vojaško diktaturo. Generali se neprestano vojskujejo med seboj in zato se Kitajska še ni mogla osvoboditi imperialističnega suženjstva. Kuomintanška Kitajska se je ob vsaki priliki umaknila pred imperialisti, posebno pred japonskimi.

Odpor delavcev in kmetov proti kuomintanški vladi je v takih razmerah seveda moral naraščati. Posebno po izdaji kitajske revolucije v l. 1925.—27. so se nad Kuomintang razočarali prav vsi svobodoljubni sloji na Kitajskem: delavci, kmetje, malomeščanstvo, študenti, inteligenca. Spoznali so, da se Kuomintang, ki jo je vodila sedaj predvsem buržoazija, noče resno boriti proti imperializmu in fevdalnim militaristom, da se noče boriti za enotno

demokratsko republiko in demokratske svoboščine, da se noče boriti za izboljšanje položaja širokih delavskih in kmečkih množic. To razočaranje se je izražalo v vedno bolj pogostih stavkah in vedno širšem agrarnem gibanju. Milijoni kmetov so se začeli boriti proti fevdalnim preostankom v kitajskem gospodarstvu. Zmagovita kuomintanška reakcija je tedaj uvedla strahovladno, kakršne zgodovina ne pozna. Gibanja ljudskih množic pa Kuomintang ni mogla zatreti. Že v letih 1926.—27. so se začele zbirati prve delavsko-kmečke čete, ki so se l. 1930. prvič polastile oblasti v nekaterih pokrajinah in se spremenile v pravo redno delavsko-kmečko armado. L. 1931. so si izvolili ti delavci in kmetje, ki so se osvobodili fevdalno-militarističnega kuomintanskega jarma, svojo provizorično osrednjo vlado. Pokrajine, v katerih so vladali delavci in kmetje, so se od l. 1930. dalje vedno bolj širile. Kuomintang je videla v njih največjo nevarnost za kitajske fevdalce, militariste in kapitaliste ter jih je hotela za vsako ceno uničiti. Vodila je

6 vojnih pohodov proti delavsko-kmečkim pokrajinam

in vedno doživela poraz, čeprav so ji pomagali tuji vojaški strokovnjaki s svojim vojaškim znanjem, imperialisti pa s finančno podporo in dobavljanjem orožja in municije.

Prvi vojni pohod je organizirala Kuomintang novembra 1930. Februarja 1931. se je končal, ker so vojaki v množicah prestopali k sovražniku.

Aprila 1931 se je začel drugi vojni pohod, katerega se je udeležilo 20 divizij. Delavci in kmetje so ta napad odbili, ker jih je podpiralo prebivalstvo v vseh pokrajinah, kjer so se vršili boji.

5. maja 1931 je sklenila kitajska narodna skupščina, ki je bila sestavljena iz zastopnikov različnih vojaških štabov, da je treba uničiti delavsko-kmečko armado in uvesti v pokrajinah, kjer vladajo delavci in kmetje, stari red in mir. Čangkajšek je svečano prisegel, da se ne bo prej vrnil z bojišča, dokler ne bo dosegel načrtanega cilja. Zbral je 35 divizij (t. j. 350.000 mož) in jih združene peljal proti provinci Kiangsi, ki je bila takrat središče delavsko-kmečkih pokrajin. 2. julija 1931 je začel napad po načrtih svojih nemških vojaških strokovnjakov. V 2 mesecih je zavzel precejšnje ozemlje, ki ga je pa potem izgubil v 2 tednih. Delavsko-kmečka armada je uničila 17 divizij nankinških čet, zaplenila 25.000 pušk, mnogo strojnic, topov in municije. Poleg tega je delavsko-kmečka armada narasla na 50.000 mož.

Četrty vojni pohod naj bi strl 4. delavsko-kmečko armado. Čangkajšek je zbral pol milijona ljudi za ta pohod, ki ga je začel v februarju 1932. Uboge Čangkajškove čete so doživljale poraz za porazom. Delavci in kmetje so se sproti oboroževali z zaplenjenim orožjem in municijo. Maja se je končal ta pohod s popolnim polomom. Kuomintang je izgubila 30.000 pušk, 3 letala, stotine strojnic in ostalih vojaških potrebščin.

Pri petem vojnem pohodu je sodelovalo 700.000 vojakov. Za ta pohod je napravil Čangkajšek nov načrt, ki je bil posnetek Dsengofanove taktike v 60. letih 19. stoletja, ko je dvorni uradnik Dsengofan zatrl tajpinški kmečki upor. Za boj proti kmetom je Dsengofan osnoval čete, v katerih so bili sami veleposestniki in plemiči. Te čete so iz razrednega sovraštva brezobzirno divljale proti podložnim kmetom in so bile zato najbolj zanesljiv steber protirevolucije. Čangkajšek je obkolil 4. armado. Ta pa je prebila obroč, ki jo je oklepal, in je odšla iz Hupeja, Hunana in Nganhveja v Sečuan, kjer je osnovala novo delavsko-kmečko pokrajino.

Vseh pet vojnih pohodov se je torej ponesrečilo. Delavsko-kmečke armade so končno vedno zmagale. Zato se je za šesti vojni pohod Čangkajšek pripravil mnogo bolj temeljito kakor za vse dotedanje. Njegov »novi načrt« je združeval vse dobre lastnosti, ki jih je imel načrt nemškega generala von Seeckta, z vsemi »dobrimi« lastnostmi, ki jih je imel stari Dsengofanov

načrt. Načrt se ni omejeval samo na vojaške priprave, temveč je hotel pripraviti pohod tudi politično. Po Čangkajškovem izreku bi moralo biti v načrtu »30% vojaških in 70% političnih ukrepov v boju proti delavsko-kmečkim armadam«. Med političnimi ukrepi so važni posebno tile: Čangkajšek je osnoval novo politično organizacijo — »Zvezo modrih sraje«, ki naj bi bila za zaščito v zaledju; pri četah je uvedel politično vzgojo; zbral je posebne veleposestniške čete; izdal je demagoške odredbe za »poživitev poljedelstva in zmanjšanje davkov«; začel je novo etično gibanje »Za novo življenje«; in kar je najvažnejše, povečal je teror v velikih trgovskih in industrijskih središčih ter uvedel kolektivno talstvo na kmetih (t. j. vsa družina je odgovorna za dejanja enega člana). Delavsko-kmečke pokrajine je Čangkajšek hotel uničiti tudi gospodarsko s popolno blokado in s tem, da je z letali uničeval industrijske zgradbe in železnice. Gradil je nove ceste in železnice proti pokrajinam, v katerih so vladali delavci in kmetje, da bi tako počasi, toda zanesljivo lahko napredoval za umikajočim se sovražnikom. Požigal je gozdove, v katerih bi se sovražnik lahko skrival; požigal je napredno literaturo v kuomintanški Kitajski in v zasedenih krajih; na njegovo zapoved so skrivaj ubijali dijake in učitelje ter zapirali pisatelje in časnikarje. In uspehi?

Ta vojni pohod je trajal od septembra 1933 do junija 1935. Čangkajšek je obkolil delavsko-kmečke armade v pokrajini Kiangsi. Dal pa se je prevarati z manevrom, ki ga je izvedel 6. delavsko-kmečki armadni zbor. Ta zbor je odkorakal proti provincam Fukien in Nganhvej. Čangkajšek je mislil, da se hočejo vse nasprotne armade umakniti v tej smeri, zato je odposlal del svojih čet za njimi in tako oslabil zapadno fronto. Tu pa je predril potem večji del delavsko-kmečke armade Čangkajškov železni obroč in se umaknil skozi province Kvantung, Kvangsi in Kveičov v centralno Kitajsko — v Sečuan. Čangkajšek je hotel to preprečiti s tem, da bi onemogočil delavsko-kmečkim četam prehod preko reke Jangce. Pri tem poskusu pa bi bil kmalu sam ujet v glavnem mestu province Kveičov, v Kveijangu, v katerem so ga nasprotniki obkolili. Pod genialnim vodstvom svojih vojskovodij Maotseduna in Čudeja so delavsko-kmečke čete razbile vse generalske Čangkajškove pomočnike v Jünnanu, Sečuanu, Šensiju in Kansuju ter v osvojenih pokrajinah postavile nove vlade. Novo ozemlje, ki so si ga delavsko-kmečke armade z neprestanimi boji priborile na tem svojem 3000 km dolgem umiku, je bilo mnogo večje kakor ozemlje, izgubljeno v Kiangsiju. V teh novih pokrajinah živi 60 milijonov ljudi, kar pomeni za delavsko-kmečko vlado mnogo širšo osnovo kakor pokrajina Kiangsi. Poleg tega so ostale v pokrajini Kiangsi močne partizanske čete, ki vežejo skoro vso Čangkajškovo milijonsko armado. Dočim so bile delavsko-kmečke armade v Kiangsiju prisiljene, boriti se tako, kakor je hotel Čangkajšek, so si sedaj pridobile popolno svobodo v taktiki. Iz obrambe so prešle v napad in vsilile Čangkajšku, ki se je pripravil na počasno napredovanje, taktiko hitrih udarcev in odločilnih bojev. Ti hitri udarci in odločilni boji pa so bili za Čangkajška večni porazi. Delavsko-kmečke armade so v l. 1935.—36. prodirale iz Sečuana v Jünnan, Kveičov, Šensi in Šansi ter preganjale nankinške čete iz teh provinc.*

Ugled delavsko-kmečke vlade in njenih armad je rasel. Kitajski narod je začel gledati v njih glavno silo, ki se bo uprla vedno bolj nasilnemu prodiranju japonskega imperializma na Kitajsko. Ni pa rasel ta ugled samo

* Ti boji so zapustili značilno sled tudi v slovenskem časnikarstvu. 20. V. 1936 je pisal »Slovenec«: »Velečastiti gospod! (Jünnanfu, 12. aprila 1936) ... Mi, Vaši sobratje v Jünnanfu obhajamo letošnjo veliko noč pod ognjem in mečem božjih sovražnikov. Mislil sem, da bomo mogli še kaj rešiti pravo-

zaradi velikih vojaških zmag, temveč tudi zaradi uspehov v
notranji ureditvi delavsko-kmečkih pokrajin,

ki se močno razlikuje od razmer v kuomintanški Kitajski.

Demokratske svoboščine uživa v delavsko-kmečkih pokrajinah v resnici vse ljudstvo razen prejšnjih izkoriščevalcev: veleposestnikov, kapitalistov, generalov itd. Volivna pravica je splošna. Izvoljene poslance lahko volivci tudi odstavljajo.

Kitajska je agrarna dežela. V kuomintanški Kitajski je 80% zemlje v rokah veleposestnikov. Ti jo dajejo v zakup in pobero na ta način 60—80% vseh dohodkov. Zato je kmet »lačen zemlje«. Delavsko-kmečka vlada je zemljo razdelila. Ker so se pri tej delitvi včasih napravile napake, je bilo treba zemljo na novo razdeliti. Prebrisani veleposestniki so si namreč znali ohraniti zemljo zaradi tega, ker se revni kmetje niso upali nastopiti proti njim. Ponekod so se veleposestniki celo vgnezdili v vladni aparat. Pri kontroli pa so jih razkrili in pošteno obračunali z njimi. Tako so se končno okoristili z agrarno revolucijo res oni, katerim je bila namenjena: poljedelski delavci, revni in srednji kmetje.

Delavsko-kmečka vlada pa se ni ustavila pri razdelitvi zemlje. Sistematično dviga poljedelstvo na višjo stopnjo s finančno podporo kmetom, kadar kupujejo živino, stroje, umetna gnojila. Izdatno pomoč nudi onim, ki začno obdelovati ledino. Organizirala je medsebojno pomoč pri skupnem delu ter ženske brigade za delo na polju in brigade za obdelovanje ledine itd.

V teh pokrajinah je donos žetve vedno večji. Celo kuomintanški tisk mora poročati, da »obdelujejo kmetje zemljo v banditskem ozemlju čisto normalno« in »da je gozdarstvo in vrtnarstvo v nekaterih sovražnikovih pokrajinah boljše organizirano kot pri njih«.

Oderuštva ni več. Vsi kmečki dolgovi so bili odpuščeni. Zastavljene stvari so vrnili kmetu. Obresti za nove dolgove smejo biti največ 1% na mesec.

Delavsko-kmečka vlada podpira razvoj industrije in notranje in zunanje trgovine. Trgovska in industrijska podjetja so še po večini v rokah zasebnih kapitalistov, vendar pa določa zakon, pod kakimi pogoji smejo zasebni kapitalisti nalagati svoj kapital v industrijo in trgovino. Vlada skrbi posebno za državna podjetja, ki še niso preveč številna; delujejo 2 solarni, sindikat za

časno, a ni nam bilo dano; do sedaj še življenja ni bilo mogoče spraviti na bolj varno mesto. Obdani smo z ognjem in zelo slab je naš vojaški prezidij, tako da sovražniki (komunisti) hudo pritiskajo in napredujejo. Ako ne poseže vmes posebna božja pomoč, smo nocoj že v rokah najhujših sovražnikov kristjanstva...

Če bi gospod inspektor Baraga ne mogel sprejeti včerajšnjega mojega pisma, mu poročajte v Macao, da nismo mogli rešiti nič, ne pri znancih in ne pri naših sosedih. Vse orodje delavnic, šolski predmeti in pohištvo, kakor tudi ves konstruktivni material ide v roke podivjane mase in rdeče armade. Označite posebno še, da je gospod Lepetitpas, inženjer in konstruktor, že prejel od mene 5000 indokinskih piaster in 15000 jünnskanih dolarjev, drugo posojilo da je še vedno v banki »Indochine«. Knjigo čekov bom jaz v zadnjem trenutku uničil, da ne bo prišla kaka škoda od strani zlobnežev za našo ustanovo. Pravim, »če bo še čas za to«, sicer prepuščam tudi to božjemu usmiljenju... Vaš ponižno vdani sobrat Jožef Kerec, salezijanski misijonar v Jünnanfu — Kitajsko.

Dokument je zanimiv. Vse se zbira tu: »sovražniki kristjanstva«, »indokinski piastri«, »jünnskani dolarji«, »knjiga čekov«, »božje usmiljenje« — sama »duhovna« bogastva!

zunanjjo trgovino, trust za surovo železo, državni trusti za dobivanje in predelavo uča (neka kovina), papirni trust, državne veletrgovine itd. Državna podjetja nimajo namena, da bi takoj izpodrinila zasebni kapital. Gre le za to, da bi bila borba proti gospodarski blokadi, ki jo je izvajal Čangkajšek, bolj organizirana in lažja, da bi se omilile gospodarske težave in dvignil življenjski standard prebivalstva.

Vsi prejšnji davki in dajatve so odpravljeni. Uvedli so nov enoten progresiven davek na dohodek. Revni kmetje ne plačajo nobenih davkov, ostali pa 5—20% svoje žetve.

Položaj delavskega razreda je mnogo boljši. Mezde so dvakrat, trikrat višje kot prej. Uveden je 8-urni delovnik. Delavci sklepajo s podjetji tarifne pogodbe. Vlada je izdala zakon o delu, ustanovila inspekcijo dela in organe za socialno zavarovanje, ki je obvezno. Spore med delavci in podjetji urejajo posebna sodišča, ki se bore tudi proti kršenju zakona o delu. Večina delavstva se zbira v strokovnih zvezah, ki nadzirajo delovne pogoje. Žene dobe za enako delo enake mezde kot mošje. Brezposelnosti ni.

Šolska obveznost je splošna, pouk je brezplačen. V 2932 vaseh je 3052 šol za otroke in 32.388 šol za odpravo nepismenosti med odraslimi. Do 92% otrok hodi v šolo, dočim jih v kuomintanški Kitajski hodi v šolo samo kakih 20%. Izhaja 34 časnikov, ki ima vsak naklado okoli 10.000 izvodov. Ustanovili so univerzo, pedagoško šolo, zdravniško visoko šolo, visoko šolo za promet, vojno akademijo, umetnostno akademijo, osrednjo poljedelsko šolo itd.

(Se nadaljuje.) F. Seršen

TRIDESET MILIJONOV NOVIH AMERIČANOV

Znani ameriški pisatelj slovenskega rodu, Louis Adamič, ki se intenzivno bavi z vsemi problemi ogromne ameriške države in si je pridobil tudi že precejšen ugled kot nekak moderni ameriški filozof, je napisal že 1934. leta za znano revijo »Harper's Magazin« razpravo, ki je zanimiva tudi za nas, ker se bavi s problemi naših rojakov onkraj morja. Koliko zanimanja je zbudila razprava v Ameriki sami, priča dejstvo, da je Urad za vzgojo in človeške odnose prosil dovoljenja za ponatis razprave v obliki brošure, da bi jo razdelil med učitelje in vzgojitelje po Združenih državah. S tem so tudi Američani priznali, da je vprašanje odnosa vseljencev do starejših naseljencev in narobe postalo bistvene važnosti ne le za vseljence, temveč tudi za staronaseljence in za vso državo.

Razprava »30 milijonov novih Američanov« se bavi s kulturnim in političnim problemom tkzv. »druge generacije«, t. j. otrok mnogoštevilnih vseljencev kakih 30 različnih narodnosti, ki so našli v Ameriki »novo domovino«. Ta druga generacija šteje 30 milijonov ljudi — skoraj četrtino prebivalcev v vseh Združenih državah! — V uvodu omenja Adamič, da se je seznanil s tem problemom na daljšem potovanju po nekaterih ameriških državah, katerih prebivalstvo je pretežno doseljenško. Predaval je v raznih krajih, razpravljal o raznih vprašanjih in stopil v tesen stik s poslušalci. Rezultat njegovih opazovanj je bilo prepričanje, da tvori ta »druga generacija« resen problem, za katerega je še prav malo zanimanja in ki postaja vedno bolj pereč.

Glavna značilnost »druge generacije« je občutek manjvrednosti, ki teži večino teh »Novih Američanov«; po večini so to otroci delavcev in kmetov, malo izobraženih staršev v težkih, slabo plačanih poklicih, ki so v svoji mladosti doživljali v šoli in na cesti zaničevanje in zasmeh svojih ameriških tovarišev in celo učiteljev. Njim je bilo to huje kakor njihovim staršem:

naših razmer upravičeno izgubljaajo, vero namreč v koristnost svojega dela. Sodobno gledališče ima več perečih problemov, ki so važni tudi za naš gledališki razvoj, le da ima naš gledališki delavec mnogo premalo prilike, da bi se z njimi seznanjal, kaj šele, da bi lahko pri njih rešitvi aktivno sodeloval. Pri naših razmerah, ko nastopa eden in isti igralec leta in leta v enem mestu, je treba prav posebej poskrbeti, da se igralčeva energija in tvornost sprti osvežita, da dobi igralec novih pobud in veselje, ki je za njegovo delo nujno potrebno. Večkrat se sliši pikra pripomba iz občinstva, da so tega ali onega že siti, da morajo leta in leta gledati ene in iste ljudi na odru, toda za take pripombe je tudi en sam odgovor: tudi igralec si želi spremembe, tudi on bi rad videl druge ljudi in druga gledališča, s katerimi bi se vsaj kot igralec rad seznanil. Dolžnost merodajnih činiteljev je, da poskrbe za potrebne materialne možnosti, ki bodo to omogočale. Nekaj takih primerov sem za vzgled zgoraj navedel. Maribor je nedavno občutno osramotil Ljubljano z »Umetniškim tednom« in z ustanovitvijo vsakoletnih umetniških nagrad. In Ljubljana?

Zavedati se moramo, da spada gledališče med glavne sestavne dele narodove kulture. Zato moramo poskrbeti za čim uspešnejši razvoj igrilstva in dramatike. Schiller je 1784. l. Nemcem dejal, da bodo narod šele potem, ko bodo imeli svoje — narodno — gledališče. S tem jih je opozoril na splošno važnost te kulturne ustanove v razvoju narodne kulture. **Bratko Kreft**

NEMIR OB TIHEM OCEANU

Razkosanost Kitajske in boj med kuomintanško Kitajsko in delavsko-kmečkimi pokrajinami sta naravnost izzivala japonske imperialiste, da posežejo po kitajskem ozemlju. To je bilo samo nadaljevanje tiste osvojevalne politike, ki jo je začela izvajati japonska vladajoča plast že konec 19. stol., čim se je začela spreminjati iz okorele fevdalne gospode v mlado imperialistično buržoazijo. Japonski izkoriščevalni krogi so preskočili dobo kapitalistične svobodne konkurence in so v nekaj desetletjih zgradili svoj kapitalizem v najvišji obliki finančnega kapitala, za katerega je značilno prepletanje industrije z bančnim kapitalom. Japonski kapital je bil že od samega začetka silno koncentriran, industrija pa organizirana v ogromnih kartelih. Na kmetih vladajo še vedno fevdalne razmere in zato je poljedelstvo silno zaostalo. Ta svojevrstni razvoj japonskega kapitalizma je ustvaril posebne razmere na Japonskem, ki silijo japonske imperialistične kroge v vedno nove vojaške podvige. Polovica japonskega državnega proračuna gre za vojne namene. Vojaški izdatki na Japonskem so višji kot v katerikoli drugi državi. Državni dolg je ogromen. V l. 1935 je znašal 10 milijard jenov. Ta dolg pa še vedno narašča. Kljub temu, da uporablja vlada vse svobodne vloge v hranilnicah za vojne namene, mora najemati vedno nova posojila. Zato je primanjkljaj stalen pojav v državnem proračunu.

Vsa gospodarska politika je bila že dolga leta samo priprava za vojno. Razvijale so se samo vojna industrija in tiste industrijske panoge, ki so proizvajale za dumping. Dumping pa je imel namen, izpodriniti druge kapitalistične konkurente (posebno Združene države in Anglijo) s svetovnih trgov in pridobiti vplivu japonskega imperializma nova področja.

Industrijski polet, ki ima značaj prave vojne inflacije, je možen samo na račun širokih množic delovnega ljudstva, ki jih japonski kapitalisti in fevdalni veleposestniki neusmiljeno izžemajo.

Najtežje breme nosi kmet, ki živi še čisto v fevdalnem suženjstvu. Ves

japonski agrarni sistem pretresa težka kriza. L. 1925. je bilo na Japonskem 5,5 milijona kmečkih družin. Samo 1,7 milijona je bilo samostojnih kmetov, dočim je 1,5 milijona morala jemati vso zemljo v zakup; 2,5 milijona družin si je moralo pomagati prav tako z zakupom, ker niso imele dovolj svoje zemlje. Samostojni kmet vedno bolj izginja in narašča število zakupnikov in napol zakupnikov. Med 5,576.000 kmeti je bilo l. 1931. samo še 1,380.000 samostojnih kmetov, 1,478.000 kmetov je bilo popolnoma brez zemlje in 2,360.000 je bilo napol zakupnikov. Od samostojnih kmetov je imelo 2,5 milijona kmetov manj kot pol hektara zemlje in 1,2 milijona $\frac{1}{2}$ — 1 hektar. Trije odstotki vseh zemljiških lastnikov imajo 35 odstotkov celokupne obdelane zemlje. 75 odstotkov vseh zemljiških lastnikov ima manj kot 23,3 odstotka celokupne obdelane zemlje, tako da ima vsak teh kmetov manj kot 1 hektar zemlje. Ti kmetje si morajo zato poiskati zaslužek še v industriji ali pa v domači obrti, če hočejo živeti. Samo 72.000 kmečkih družin, t. j. en odstotek vseh kmetov, ima več kot pet hektarov zemlje.

Japonski kmet gospodari s stalnim primanjkljajem. Svojim zatiralcem in zajedalcem mora oddati vse dohodke svojega poljedelstva, ves donos svojega dela in često še del svojih postranskih zaslužkov. Kmečki zakupnik odda 50 in več odstotkov svoje žetve zemljiškemu lastniku. 20% svoje žetve mora plačati za gnojila, brez katerih bi ničesar ne pridelal. Kmečki dolgovi neprestano rastejo. L. 1905. so bili 746 milijonov jenov, l. 1929. so se dvignili na 4590 milijonov jenov, l. 1934. pa so narasli že na 7000 milijonov jenov. Davki so neznosni. Časopis »Osaka Mainici« je pisal 25. novembra 1930: »Samostojen kmet, ki ima 925 jenov kosmatega dohodka in 118 jenov čistega dohodka, mora za razne davke plačati 131 jenov.«

Veleposestniki pode zakupnike z zemlje. V severovzhodnih provincah, kjer so fevdalni preostanki najmočnejši, je že peto leto lakota, državna skladišča pa so polna riža — za vojaštvo.

Pomoč, ki jo vlada obljublja kmetu, je samo demagogija. Reakcionarna stranka Sejukaj je zahtevala 180 milijonov za pomoč revnim kmetom; dobili pa so samo 15 milijonov in še o teh je dejal finančni minister: »Te ,kaplje v morju' ne bomo brezpogojno uporabili v tekočem letu, temveč bomo načeli ta fond le v skrajni potrebi.«

Delovne sile beže iz vasi in preplavljajo mesta, kjer nudijo svoje brezposelne roke industriji. Armada brezposelnih delavcev narašča in poslabšuje položaj zaposlenih delavcev. Japonski delavski razred je absolutno obubožal. Resnična delavska mezda je v l. 1935. za 25% nižja kot v l. 1931. Okoli $\frac{2}{3}$ industrijskega delavstva (kolikor ga navajajo statistike) zaslužita dnevno do 1 jena in samo 10% delavcev dobi malo več kot 2 jena dnevno. Ti boljše plačani delavci se hranijo povprečno s 550 grami riža in ječmena na dan; k temu imajo samo 4 g mesa in 25 g zelenjave. Zato je laž, kar pišejo časniki o japonski skromnosti in o japonskem rižu, češ da je to narodna hrana; riž je le hrana japonskega proletariata, ki dela z isto produktivnostjo kot evropski, zasluži pa beraško mezdo kolonialnega kulija. Kako nizke so mezde na Japonskem, vidimo iz primerjave:

Moški industrijski delavec zasluži v:		Tekstilna delavka zasluži v:	
Zdr. drž. Amerike	193 centov dnevno	Zdr. drž. Amerike	84 centov dnevno
Angliji	149 „ „	Angliji	44 „ „
Franciji	129 „ „	Franciji	49 „ „
Japonski	22,51 „ „	Japonski	7 „ „

V večini tovarn je v navadi 11-urni delovnik. Celo vladna statistika priznava, da ima 48% delavcev samo 2 dni na mesec prosto. Kar se tiče nesreč po tovarnah, je Japonska na prvem mestu na svetu. Da bi čim bolj izkoristili

delovno silo, so kapitalisti povečali intenzivnost dela in podaljšali delavnik. Tekstilna delavka je l. 1935. nadzirala 48% večje število vreten kot l. 1929. Poleg tega so si japonski kapitalisti izmislili sistem začasne nastavitve: začasno nastavljenega kvalificiranega delavca lahko podjetnik vedno odpusti, njegov delavnik podaljša po mili volji; tak delavec nima nobenih pravic več; polovico mezde mu odžre posredovalec med njim in podjetnikom.

Dobički naraščajo. Od l. 1930. do 1933. se je dobiček povečal povprečno v vseh industrijskih panogah za 57%; v istem času so se nominalne mezde znižale za 10%. Samo koncern Mitsui, ki izdeluje orožje in municijo, je napravil l. 1933. 160 milijonov jenov dobička.

Iz vseh teh razlogov je odpor japonskih delavcev in kmetov vedno večji. Veča pa se tudi reakcija. Policija vedno bolj samovoljno in nasilno zatira delavsko in kmečko gibanje. Vse levičarske kulturne organizacije je razpuščila. Sistem preventivnih aretacij je razširila na skoro vse plasti prebivalstva. Celo v glavnih mestih Tokio in Osaka pretepa in muči policija sredi ulice, po belem dnevu popolnoma nedolžne delavce. Meščanski list »Asači« je pisal 21. aprila 1935: »Opoldne so se lotili policaji iz revirja Ogibasi stavkujočih delavcev neke tiskarne v Tokiju, da bi jih aretirali. Obkrožala jih je velika množica. Ko je prišlo 60 policajev do Isidzimačo 136, kjer je bil glavni stan stavkujočih, je ob 1.40 vdrla v hišo, v kateri je bilo 130 oseb. Policaji so obdelavali stavkujoče s pestmi in nogami, izvlekli so jih na ulico in vrgli na tovorni avto. Tri stavkujoče delavke so izvlekli skoro napol gole; celo nekega 50letnega delavca so obdelovali z nogami in ga vsega okrvavljenega vrgli na avto. Strašen je bil pogled na glavni stan stavkujočih.« Policija ne ubija samo aktivnih politikov, temveč tudi aktivne funkcionarje strokovnih zvez (n. pr. Vanibuci Kiotora). Brez vsake sodne preiskave jih ubijajo po policijskih revirjih. Policija ne pozna nobene meje v zlorabi svoje oblasti. Brez povoda prijema delavce, kmete, študente in druge ter jih muči. V zadnjem času je postala Japonska še hujša kaznilnica za japonski narod kakor je bila že poprej.

Ta režim vojne, lakote in brezpravnosti se opira tudi na meščanski nacionalizem, na šovinizem. Gesla tega šovinizma so, da je japonska rasa nad vse in da je Japonski namenjeno »božansko poslanstvo« v Aziji. Šovinizem širijo državni aparat, vojska in policija, tisk in šola, radio in gledališče, parlamentarne stranke, fašistične tolpe, vodstva obratov in duhovščina. Vsem prednjačijo japonski fašisti, ki imajo svoje središče v vojaški kliki. Ta klika hoče vojaško-policijsko monarhistično diktaturo spremeniti v še bolj teroristično in pospešuje vojno proti Sovjetski zvezi. Vendar pa skriva tudi japonski fašizem svoj šovinizem, svojo vojno politiko in teror pod plaščem protikapitalistične demagogije.

Šovinizem in fašizem sta zajela precejšnje plasti malomeščanstva in celo neke plasti delavstva. Med delavstvo jih je zanesla stranka Sjakai Taisuto (t. j. socialnodemokratska stranka), ki je varala ljudi s svojevrstnim socializmom. Ta stranka je govorila: »Japonski preti nevarnost, da jo drugi napadejo. Japonska je za mir na Vzhodu. Japonska rabi Mandžurijo in Mongolijo za zgraditev socializma na Japonskem in vojna proti Kitajski je vojna proletarske Japonske proti meščanski Kitajski.« Voditelji stranke Sjakai Taisuto so govorili delavstvu o dobi zmagovite reakcije, da bi ga demoralizirali, navadili na misel o razpadanju delavskega gibanja in vcepili množicam razpoloženje nemoči in brezupnosti. Ti voditelji so tudi gospodovali v strokovnih zvezah. Njihovo načelo je bilo: »Čim manj stavk!« V osrednjem odboru strokovnih zvez so ustanovili poseben oddelek za kontrolo stavk. Prav zaradi policijskega terorja in prepovedi stavk od strani vodstva strokovnih zvez

narašča število divjih stavk. Tri četrtine vseh stavk je bilo recimo l. 1934. divjih. Ker ni vodstva in ker so sile razcepljene, zato se končujejo stavke brez uspehov. Razredna zavest širokih množic japonskih delavcev raste. To se posebno kaže v dejstvu, da delavci vedno bolj zahtevajo združitev vseh strokovnih organizacij.

Ideal šovinistične fašistične vojaške drhali in nazadnjaške tolpe, ki jo podpira, je vojna. Z vojno se skušajo izogniti te skupine finančnemu polomu in odločilnemu boju med razredi doma ter doseči cilj, ki jim ga je v svoji znameniti spomenici načrtal baron Tanaka l. 1927. Ta cilj ni nič manj kot to, da se Japonska polasti najprej vse Kitajske, zavlada nad vso Azijo in postane tako prva sila na svetu. Temu nazoru se je priključilo japonsko vojno ministrstvo, ki je izdalo oktobra 1934 programatično brošuro z naslovom »Pravi pomen državne obrambe in poziv na njeno ojačitev«. V tej brošuri pravi vojno ministrstvo: »Vojna je oče stvarstva, mati kulture, živa energija in gonilna sila državnega življenja... Neomejeno oboroževanje je neizogibni zakon vsemirja.« Brošura govori o »cesarski morali«, ki jo mora širiti po svetu meč. Ta morala je: »Dobiti je treba nove trge, zavladata ob Tihem oceanu, zaustaviti razvoj produktivnih sil v sovjetskih pokrajinah.« Brošuro sta odobrila pozneje tudi vlada in parlament in je torej oficialni dokument. Ta načela izvajajo japonski imperialisti silno brezobzirno. Vojni minister grof Uzida je nekoč uradno izjavil v parlamentu: »Za dosego svojih zunanje-političnih ciljev se japonska vlada ne bo ustrašila niti tega, da spremeni Japonsko v eno samo razvalino.« Isto je dejal tudi general Araki z besedami: »Vsa Japonska se mora dvigniti, pa najsi ji grozi nevarnost, da popolnoma uničimo domovino.«

Posebno od l. 1931. dalje, ko je zavzela Mandžurijo, sili Japonska neprestano na Kitajsko, da bi izvedla načrt barona Tanake. L. 1933. so se polastili Džehola, l. 1935. Hopeja in Čahara. Od tedaj pripravljajo napad na pokrajine Suijan, šantung, šansi in Fukien. To japonsko prodiranje pa je rodilo

kitajsko gibanje za združitev vse Kitajske

proti roparskemu japonskemu imperializmu. Najbolj se je razmahnilo to gibanje po l. 1935., ker je širokim plastem postajalo vedno jasneje, kakšni so nameni japonskih osvajalcev. Narodi se uče samo iz lastnihkušenj. Šele živa resničnost jih pouči, da je bila pravilna daljnovidnost tako zvanih teoretičnih napovedi, ki pa niso nič drugega kakor posplošenje naukov, črpanih iz vsakdanjih bojev.

Na čelu tega boja za zedinjenje vse Kitajske so stale delavsko-kmečke pokrajine s svojo vodilno stranko. Že 20. avgusta 1935 so ugotovile v svoji resoluciji, da se morajo delavsko-kmečke pokrajine razširiti, moč njihovih armad povečati in ljudsko protiimperialistično gibanje razviti po vsej Kitajski; to gibanje da je treba voditi pod geslom nacionalno-revolucionarnega boja oboroženega ljudstva proti imperialističnim zaslužnjevalcem, v prvi vrsti proti japonskemu imperializmu in njihovim kitajskim pomočnikom; delavsko-kmečke pokrajine morajo postati središče, okoli katerega se bo zbral ves kitajski narod v svojem boju za osvoboditev; v interesu svojega lastnega boja za osvoboditev mora proletariat imperialističnih držav podpreti osvobodilni boj kolonialnih in polkolonialnih narodov proti imperialističnim roparjem.

Ob vsaki priložnosti se je vlada delavsko-kmečkih pokrajin obrnila na nankinško vlado in na kuomintanško stranko ter ji ponujala svojo roko v pomirjenje in pomoč v boju proti japonskemu imperializmu. Že 10. II. 1936. — pred III. strankinim kongresom kuomintange — je poslala v Nanking telegram s temi predlogi:

- 1) vlada kitajskih delavsko-kmečkih pokrajin je pripravljena spremeniti svoje ime v »Vlada avtonomnega upravnega okrožja Kitajske republike«;
- 2) njena armada spremeni ime v »Nacionalna revolucionarna armada« in se podredi vrhovnemu vodstvu nankinške vlade in njenemu vojnemu svetu;
- 3) v avtonomnem upravnem okrožju se uvede demokratična ustava;
- 4) vse sovražnosti proti nankinški vladi prenehajo;
- 5) konfiskacija veleposestniške zemlje preneha;
- 6) vlada delavsko-kmečkih pokrajin bo izvedla splošni program nacionalne protijaponske združene fronte.

Isto je predlagala delavsko-kmečka vlada tudi po Čangsuljanovem uporuh proti Čangkajšku v decembru 1936. Povedala pa je tudi, kaj zahteva od nankinške vlade. Zahtevala je:

- 1) prenehati je treba državljansko vojno in združiti vse narodne sile za izgon tujih osvajalcev;
- 2) dati je treba svobodo govora, združevanja in zborovanja in amnestijo političnim jetnikom;
- 3) skliče naj se narodni kongres, ki bi se ga udeležile vse stranke, socialni razredi in armade, in takoj naj se zberejo vse sile, ki so sposobne delati za narodno blaginjo;
- 4) pripraviti je treba vse za oborožen boj proti Japonski;
- 5) izboljša naj se položaj ljudskih množic.

V pogovoru z zastopnikom ameriškega lista »New York Times« je izjavil podpredsednik kitajske delavsko-kmečke vlade Hov-En-Lei 20. II. 1937: »Delavsko-kmečka vlada zahteva od nankinške vlade, da so osnova njene zunanje politike bolj prijateljske zveze z Ameriko, Anglijo in vsemi ostalimi nefašističnimi narodi... Delavsko-kmečka vlada obljublja, da bo spremenila ime svoje armade, ki se bo odslej imenovala Kitajska narodno-revolucionarna armada. Obdržali bomo dosedanje častnike, ohranili vojaški sistem, kakršen je sedaj, pač pa bo armada pokorna vodstvu nankinške vojaške komisije. Za našo armado bo veljala večina predpisov, ki veljajo tudi za nankinške sile... Nikdar pa ne bomo spremenili svojih osnovnih ciljev...«

Na vse te ponudbe je odgovarjala Kuomintang odklonilno. Plenum njenega centralnega odbora je dejal, da ne bo sklepal nobenih kompromisov s skrajno levico, ki že od l. 1927. izpodkopuje narodove sile, in da se bo nankinška vlada še dalje borila proti njej do popolnega iztrebljenja.

Kitajski narod pa je uvidel nujno potrebo, da se združi vsa Kitajska, če naj ostane še samostojna država. Že leta 1935. se je začelo mogočno gibanje, v katerem so se zbirala vsa demokratična, napredna društva. Ustanovljena so bila nova društva, n. pr. »Vzgojno društvo nacionalne krize« pod Tao-Sing-Čijem, »Društvo za kulturno in nacionalno rešitev« pod Čang-Nai-Čijem, ki so klicala kitajski narod proti japonskim imperialistom. Izdajala so svoje časnike »Vzgoja nacionalne krize« in »Pionir protijaponske vzgoje«. Nacionalnemu gibanju so se pridružili tudi študenti, ki so 9. in 16. XII. 1935. vprizorili velike protijaponske demonstracije v Peipingu. V l. 1936. se je to gibanje še močneje širilo. 29. V. 1936 je bilo ustanovljeno »Vsekitajsko društvo za nacionalno rešitev«. 11. V. 1936 je bilo ustanovljeno »Vsekitajsko društvo vseh plasti za nacionalno rešitev«, ki je združilo 60 različnih zvez. Vsa ta društva so predlagala: 1) da je treba prekiniti trgovske zveze z Japonsko, 2) prenehati z oboroženimi spopadi med različnimi strankami, 3) takoj osvoboditi politične jetnike vseh smeri in strank, 4) sklicati konferenco oficijalnih predstavnikov vseh strank pod vodstvom »ljudske fronte za nacionalno rešitev« s tem namenom, da bi se določila načela za politiko skupne obrambe in sestavo »vlade za enotno obrambo«,

5) preprečiti vsako kršenje te politike skupne obrambe in zatreti vsako gibanje, ki bi slabilo obrambne sile.

Najboljši duhovi kitajskega naroda niso brezbrizno stali ob strani in skeptično gledali, kaj počenjata »zaostali« kitajski delavec in kmet. Mao-Tun, Hung-šen, Ja-Čien, Ou-jang in dr. so ustanovili »Društvo za umetnost in literaturo« ter se 7. junija 1936 priključili protijaponski fronti. Lu-šun, Pa-Čin in dr. so izdali proglas »Mož iz umetnosti in literature«. Tudi »Društvo avtorjev«, ki sta ga ustanovila 28. junija 1936 šen-Čun-Ju in Čang-Hai-Či, je našlo pot do kitajskih ljudskih množic. Tako se je sklenila veriga od preprostega delavca in kmeta do pisateljev in slikarjev, ki je povezala kitajski narod v nezlomljivi volji, priboriti si narodno neodvisnost.

Združeni napori vseh svobodoljubnih slojev so rodili lepe sadove. Prvi vidnejši uspeh tega pravilnega dela s pravilnim ciljem je bil, da se je mirno končal spor med severno in južno Kitajsko, ki je nastal sredi l. 1936. Japonski imperialisti so hoteli razvneti državljansko vojno med Severom in Jugom, da bi si medtem v miru prisvojili nove severne pokrajine. Toda stremljenje po enotnosti vsega kitajskega naroda je bilo že tako silno, da so množice takoj demonstrirale proti novi državljanski vojni in prisilile generale, da so se pobotali.

Ko je v decembru 1936 ujel Čangsueljang Čangkajška v Sianfuju in je prav tako grozila nevarnost, da se razvname nov boj med Kitajci samimi, je posredovala delavsko-kmečka armada in dosegla, da sta se Čangkajšek in Čangsueljang sporazumela. Čangkajšek je takrat pristal na zahteve kitajskega ljudstva in obljubil, da se bo bojeval proti Japoncem.

Japonski imperialisti so spoznali, kako velika je nevarnost, da se v resnici združijo vse razcepljene kitajske sile, zato so vedno bolj pogosto vpriszarjali tako zvane »incidente«, ki naj bi bili povod za novo vojno proti Kitajski. V noči od 7. na 8. julija 1937 so japonski vojaki v Vangpingu »pomotoma« streljali na kitajske čete in iz tega dogodka se je izcimila današnja krvava vojna na Daljnem vzhodu. Japonci so udarili na Kitajsko, ne da bi ji napovedali vojno. Vsak pošten in trezen človek bi imel to za kršitev najosnovnejših pravnih načel, naše »pobožno« časopisje pa razlaga s tem visoko japonsko moralo, ki hoče le na mirnem način poravnati spore s Kitajsko. Pravijo, da je to morala, ki je v navadi na Vzhodu. Sredstva za uresničevanje te morale so pa čisto zapadnjaška. Japonci vodijo vojno popolnoma po teoriji nemških in italijanskih vojaških teoretikov o »totalni« vojni. Z brezobzirno krutostjo, kateri se da primerjati samo zverskost nemških in italijanskih letalcev (Almeria itd.) v službi generala Franca, napadajo japonska letala nezavarovana mesta v zaledju in pobijajo mirno prebivalstvo. Toda odpora kitajskega naroda ne more zlomiti niti vsa ogromna tehnična premoč japonskega vojaštva. Tri mesece je kitajska vojska v junaškem boju branila šanghaj, ki so ga Japonci napadali z morja, iz zraka in na suhem; vsako ped zemlje so branili Kitajci do zadnjega in njihovo junaštvo je vzbujalo občudovanje vsega sveta, celo njihovih sovražnikov. Na severu pa je medtem v pokrajini šansi zaustavila 8. armada, ki je sestavljena iz oddelkov delavsko-kmečke armade, napredovanje japonskih čet. Tisto taktiko, ki so jo te čete nekoč uporabljale v bojih proti sedanjemu zavezniku Čangkajšku, uporabljajo sedaj uspešno proti Japoncem. Japonski vojaki se ne morejo upreti propagandi, ki jo vodijo nasprotnikovo vojaštvo in partizanske čete za njegovim hrbtom, ter prestopajo na kitajsko stran. V tem je največja nevarnost za japonske imperialiste in zato je njihov glavni udarec namenjen prav delavsko-kmečkim pokrajinam in njihovi armadi.

To, kar so Japonci hoteli z vojno preprečiti, so z vojno še pospešili. Namesto da bi kitajski narod ovirali na poti do enotnosti, so ga prisilili, da bo v boju prekalil in skoval svojo jekleno enotnost.)

Morda se bo Kitajcem kljub trenutnim neuspehom posrečilo zrušiti japonsko militaristično monarhijo, pregnati japonske imperialiste iz Kitajske in s tem ustvariti Zedinjeno vsekitajsko republiko, ki bo urejena po demokratičnih načelih in bo postala tako nov močan steber miru na Vzhodu. Prav tako bi na ta način onemogočili Japoncem, da bi ustvarili močno vojaško bazo za napad na Sovjetsko zvezo, in iztrebili kali nove vojne, v katero bi se zapletel ves svet.

Boj kitajskega naroda za neodvisnost je torej boj vsega naprednega človeštva proti fašističnim vojnim hujskačem, boj za ohranitev kulture in resnične civilizacije.

Fr. Seršen

KRITIKA

IVAN PRIJATELJ

Borba za individualnost slovenskega književnega jezika v letih 1848—1857. V Ljubljani 1937. Izdalo slavistično društvo. Naš rajni učitelj, dr. Ivan Prijatelj, je izdal prvi del te razprave v ČJKZ IV. l. 1924., drugi del pa v ČJKZ V. l. 1926. V vrsti njegovih esejev in razprav, v katerih se je bavil predvsem z novejšo slovensko literarno zgodovino, predstavlja »Borba« naravno nadaljevanje »Duševnih profilov slovenskih preporoditeljev«, le da mu tu ni šlo za duševne portrete, ki bi jih od vseh strani osvetlil, ampak za en sam problem, ki je vznemirjal rodoljube v letih 1848 — 1857. Zato se je pisatelj moral marsikje omejiti, vendar je z vso ostrino svojega uravnoteženega duha izbral problem, zasledoval njegov razvoj, borbo za slovenski jezik v smislu vseslovenske integracije in torej jezikovne, kulturne in narodne diferenciacije z ozirom na »Ilire«, — kar je bilo v stvari le organsko nadaljevanje večstoletnega razvoja — in na drugi strani borbo za neko neživljenjsko južno- ali celo vseslovansko mešanico, ki so jo zagovarjali tisti ljudje, katerim je bilo spoznanje resničnega sveta in resničnih potreb in nalog do naroda zakrito, ki so imeli pač smisel za številčno vrednost množic, a so bili brez vsakega čuta za нравno veličino četudi majhnega naroda. Zgrešena ideologija o jezikovnem združenju ali enotnosti Južnih Slovanov se še danes pojavlja tu in tam v družbi z enako zgrešenimi političnimi in drugimi pokreti za narodno enotnost. Njeni zagovorniki ponavljajo ob takih prilikah dokaze jalovega ilirizma, deloma pa prihajajo na dan z novimi dokazi, ki so ravno tako jalovi. A na kulturni in jezikovni strani je zmaga že vnaprej in za zmeraj odločena v korist slovenske narodne individualnosti. Za neki neresničen jezik so se potegovali najbolj ljudje perifernih okolišev slovenskega ozemlja, kjer pojem o narodni samobitnosti do takrat pogosto ni segel preko rodoljubnih besed. To so bile v nekem oziru jezikovne inovacije, ki pa s periferije nikdar ne preprežejo jezikovnega ozemlja, tem manj, ker so nastale in živele v sorazmerno ozkem krogu literarnih interesentov. Gotovo bi tudi brez toliko odločnih dejanj Svetca, Cegnarja, Cigaleta in dr. zmagala naravna pot jezikovnega razvoja, le da bi se bila zmaga morda zavlekla in bi nastopila šele po občutni škodi. Za človeka, ki je sledil boju za individualnost jezika, po teh letih vrazovščina ni bila več možna. Važna posledica dogodkov v letih 1848 — 1857. pa je nastop vseslovenske jezikovne integracije. Štajerci, Korošci in Primorci (ti najmanj), ki so bili na tem, da začno razvijati samosvojo književno kulturo v smislu samostojnega jezika, so se pridružili enotnemu slovenskemu jeziku. Tu ni šlo za nekako majorizacijo enega jezika